

VI. Vajdasági Fialat Természetkutatók Találkozója

Absztrakt kötet

Arcus Környezetvédő Egyesület

Topolya
2021. október 9-10.

Arcus Környezetvédő Egyesület
24300 Topolya, Iskola utca 2.
E-mail: arcuske@gmail.com
Web: www.arcus.org.rs

Összeállította:
Sihelnik József

Szerkesztette:
Dzsumnik Csaba

Lektorálta:
Sihelnik Ágnes

Készült a Hemigrafija Grafikai Műhelyben

VI. Vajdasági Fialat Természetkutatók Találkozója

Absztrakt kötet

**Szervező:
Arcus Környezetvédő Egyesület**

**Helyszín:
Topolyai Művésztelep**

ÜDVÖZÖLJÜK A VI. VAJDASÁGI FIATAL TERMÉSZETKUTATÓK TALÁLKOZÓJÁN!

Az Arcus Környezetvédő Egyesület által szervezett Vajdasági Fiatal Természetkutatók Találkozója elnevezésű rendezvény a középiskolások, egyetemisták, és aktív fiatal kutatók számára biztosít lehetőséget tudományos munkáik szakmai körben való bemutatására. Mindez hozzájárul előadói készségük fejlesztéséhez, amely nélkülözhetetlen a diplomamunka védés megfelelő prezentálásához, valamint későbbi tudományos tevékenységeik folytatásához. A találkozón a résztvevők előadás vagy poszter formájában megosztják egymással kutatómunkáik eredményeit, további ötleteket meríthetnek kutatásaik bővítéséhez, illetve könnyedén kapcsolatot teremthetnek más fiatal kutatókkal. Mindemellett a résztvevőknek lehetősége nyílik tapasztalt szakemberek előadásainak és előadásmódjainak figyelemmel kísérésére. A résztvevők előadásainak prezentálása, illetve a nekik szóló szakmai előadások és foglalkozások korszerű számítógépes technika segítségével valósulnak meg.

A TALÁLKOZÓ PROGRAMJA

2021. október 9., szombat

- 8:00** Az előadók és résztvevők érkezése
- 9:00** Regisztráció az előadók részére
- 9:30** **Köszöntő**
Harkai Ákos elnök, Arcus Környezetvédő Egyesület
- 9:40** **Megnyitó**
Sihelnik József titkár, Arcus Környezetvédő Egyesület
- 9:50** **A mikroszkóp használata a természettudományokban**
Előadó: Suturović Edita, Arcus Környezetvédő Egyesület
- 10:20** **Előadás**
dr Lukács Máté: A közönséges orbáncfű (*Hypericum perforatum*)
farmako-botanikai vizsgálata
- 10:50** **Kávészünet**
- 11:20** **Előadások**
Sihelnik Ágnes: Bábák szerepe a népi gyógyászatban
- 11:50** Horváth Ervin: Madarak a magyar népdalokban
- 12:20** **Az elhangzott előadások értékelése**
- 12:30** **Ebédszünet**
Ebéd az előadók és résztvevők számára
- 13:30** **Az útmenti kereszték múltja és jelene vidékünkön**
Konferencia az útmenti kereszték megőrzéséről
Regisztráció a konferencia résztvevői számára

- 14:00 Megnyitó**
Sihelnik József titkár, Arcus Környezetvédő Egyesület
- 14:10 Az útmenti kereszték megjelenésének történelmi áttekintése**
Előadó: Sihelnik Ágnes levéltáros, Helytörténeti levéltár, Topolya
- 14:40 Az útmenti kereszték vallási jelentősége**
Előadó: Tóth József plébános, Nagyboldogasszony plébánia, Bajsa
- 15:10 Kávészünet**
- 15:30 Szabadtéri szakrális kisémlékek néprajzi szempontú kutatása**
Előadó: Szügyi Ferenc néprajzkutató, Identitás Kisebbségkutató Műhely, Zenta
- 16:00 Topolya keresztjei**
Előadó: Kocsis Antal helytörténész
- 16:30 Szakrális kőemlékek szakszerű restaurálása**
Előadó: Biacsi Karolina okleveles műemléki szakmérnök, Podmaniczky díjas okleveles kőszobrász-restaurátor, RESTAURO Művészeti Műhely ügyvezető igazgató, Szabadka
- 17:00 Szünet**
- 17:15 Beszámolók a vidékünkön felújításra került kereszték munkálatairól**
Az útmenti és egyéb kereszték felújításának, illetve a folyamatban levő munkálatok összefoglaló beszámoló
- 18:30 Közös diszkusszió**
- 19:00 Vacsora**
Vacsora az előadók és résztvevők számára

2021. október 10., vasárnap

9:00 Előadás

Puskás Valéria: A szocio-demográfiai tényezők elhízásra gyakorolt hatása az általános és középiskolás diákoknál

9:30 A mikroszkóp használat gyakorlati bemutatása

Interaktív foglalkozás

Vezető: Suturović Edita

10:30 Közös diszkusszió

10:45 Kávészünet

11:15 Terepi foglalkozás

A Büdös-tó természeti értékeinek bemutatása (Topolya Völgyei Természeti Park)

Vezetők: Sihelnik József és Marković Aleksandar

12:45 A VI. Vajdasági Fialat Természetkutatók Találkozójának zárása

Harkai Ákos: A VI. Vajdasági Fialat Természetkutatók Találkozójának értékelése, illetve a köszönőlevelek kiosztása az előadók részére

ÖSSZEFOGLALÓK
(A programban meghatározott sorrend szerint)

A KÖZÖNSÉGES ORBÁNCFŰ (HYPERICUM PERFORATUM) FARMAKO- BOTANIKAI VIZSGÁLATA

Szerző: **dr Lukács Máté**

Magyar Gyógyszerészi Kamara, 1068 Budapest, Dózsa György út 86/b

E-mail: lukacsmate@freemail.hu

Témakör: növénytan, gyógyszerészet

A közönséges orbáncfű a klinikailag és gyógyászatilag legalaposabban vizsgált gyógynövények közé tartozik napjainkban. Hatásossága mérsékelt és közepesen súlyos depresszió kezelésében bizonyított, emellett rengeteg kutatás vizsgálta hatékonyságát egyéb pszichiátriai kórképekben. Hatóanyagai és azok hatásmechanizmusa alaposan feltárt, néhány helyen szorul még pontosításra. Bár mellékhatásai gyengék és ritkák, interakciós potenciálja igen jelentős, mind gyógyszerekkel, mind étrend-kiegészítőkkel kimutatható. A humán gyógyászatban betöltött fontos szerepét jól mutatja, hogy a Magyar Gyógyszerészeti Társaság 2019-ben az év gyógynövényének választotta a közönséges orbáncfűvet. Kutatásunk és eredményeinek publikálása 3 jól elkülöníthető célra szánt egyedekek természetis feltételeinek felállítása. Másodsorban a gyógyászatban betöltött szerepének tisztázása és definiálása, kiemelt szerepet adva a gyógyszer-kölcsönhatásoknak. Harmadik szempont az így felgyűlt információk kielenzése után, a szakemberek - mind az orvosok, mind a gyógyszerészek - tájékoztatása az adott gyógynövény hatásairól, terápiais spektrumáról, illetve alkalmazásának rizikóiról.

Előadásomban a növény rövid bemutatásával, illetve a taxonómiai helyzettel foglalkozom. Itt csak egy keresztmetszet adható a jelen korból, hiszen a taxonómia folyamatosan változó tudományág, számunkra a gyógyszerészeti szempontú - kémiai - elkülönítés a legfontosabb. Felhasználásának múltbéli, illetve jelenlegi módszereit is sorra veszem. Ezután kitérek a leggyakoribb gyógyászati felhasználási területekre, mind önmagában alkalmazva, mind kombinációkban. Morfológiai jellemzőkkel folytatva a sort, eljutunk a természetis, a gyűjtés és a feldolgozás hármásához. Ezután mindig egy kémiai hatóanyag-összetétel elemzés követi a gyógynövények feldolgozását, ennek módszertana, illetve hivatalos irányelvei is a kutatás részét képezték. Ezután a kutatásunk legfontosabb része következik, a hatásmechanizmus megismerése, pontos megértése. Ebben a kutatási fázisban kerül sor a sztenderdizált-kivonat előállítás módszertanának kidolgozására is. Amint a hatásosság és a hatékonyság is kivizsgálásra került, jöhet minden gyógyszer-molekula legfontosabb próbatétele, a klinikai vizsgálatok sora. Ennek módszertanát csak röviden tekintjük át, mintegy kivonatolva az elmúlt néhány év klinikai tapasztalatát. Legvégül a mellékhatásokat, illetve a kölcsönhatásokat vesszük át pár szóban, melyek korlátozzák a növény felhasználhatóságát a klinikumban.

BÁBÁK SZEREPE A NÉPI GYÓGYÁSZATBAN

Szerző: **Sihelnik Ágnes**

Helytörténeti levéltár, 24300 Topolya, Fő utca 12.

E-mail: agnestoth987@gmail.com

Témakör: néprajz és természet

A bába meghatározása szerint olyan (általában idősebb) nő, aki figyelemmel kísérte a várandós nőt, segítette őket a szülés idején, majd ellátta és ápolta a gyermeket és az anyát is. A gyermekágyas asszony ellátása, és az újszülött gyermek állapotának rendszeres ellenőrzése is a bába feladata volt. Ennyiben azonban nem merül ki a bábák szerepe. Kezelték a menstruációs problémákat, a meddőséget, levezették a szüléseket, enyhítették a változókor tüneteit, és nem ritkán (titokban) terhességmegszakítást is végeztek.

A magyar bábákról legkorábban 1111-ből vannak feljegyzések. Egy 1552-ben kelt rendelet kimondja, hogy az a személy, aki bábaként kíván dolgozni, annak a főhatóság előtt esküt kell tennie. A bábáknak az 1700-as évektől akadt konkurenciájuk, a főként városokban tevékenykedő „szülésmester” névvel illetett orvosok személyében. 1745-től minden bábának, mielőtt megkezdte volna a praxisát, tisztiorvos jelenlétében vizsgát kellett tennie. Képzettség alapján megkülönböztetünk okleveles, cédulás, és parasztbábákat.

A képzett bábák számára 1902-től hivatalos tankönyv volt szerkesztve. A cédulás bábáknak 4-6 hetes tanfolyamokat tartottak, melynek során megszerezhették a képesítésüket. A parasztbábák tudása leginkább tapasztalatokon, és az elődeiktől átvett tudáson alapult, nem ritkán írástudatlanok voltak.

Előadásom a bábák harmadik csoportját, azaz a parasztbábákat, és azok munkásságát, népi gyógyászatban való szerepüket mutatja be. A más néven gólyanéniknek is nevezett asszonyok a születéstől a halálos ágyig gondját viselték a környezetüknek. A tanyavilágban, falvakban nagy tiszteletnek örvendtek, és nem csak a várandós és gyermekágyas asszonyok vették igénybe szolgálataikat, hanem mindazok, akik betegségtől szenvedtek. Eszköztáruk a népi gyógyászatban használatos növények, és egyéb szerek voltak, kiegészítve néhány hétköznapi tárggyal is, amit beavatkozásaik során használni tudtak.

A parasztbábák a paraszti világ legkönnyebben elérhető és megfizethető orvosai voltak. A bölcsőtől a sírig gondozták, ápolták a környezetükben élőket, akik minden esetben bizalommal fordultak hozzájuk.

MADARAK A MAGYAR NÉPDALOKBAN

Szerző: **Horváth Ervin**

Arcus Környezetvédő Egyesület, 24300 Topolya, Iskola utca 2.

E-mail: horvathervin2003@gmail.com

Témakör: néprajz és természet

Előadásomban a magyar népdalokban fellelhető madarakon van a fő hangsúly. Célom a hazánkban gyakrabban előforduló madárfajok bemutatása. A modern világ nyüzsgő mindennapjai gyakran elfeledtetik velünk, milyen csodás élőlények élnek körülöttünk. Nem kell azért a világ végéig utaznunk, hogy szemet kápráztató madarakat találjunk. Hazánk számos, szebbnél szebb állatfajjal büszkélkedhet. A hallgatóság a bemutatott állatokon kívül megismerkedhet a népdalok legjelentősebb és legelterjedtebb tulajdonságaival, tartalmi elemeivel és szerkezeti formáival. A szöveget gyakorta tánczene kíséri. Előfordulnak viszont az úgynevezett hallgató vagy hajnali énekek/dallamok is. Ezeket zenekar általában a multság végén a fáradt táncosoknak muzsikálta. A népzene és a tánc nagyon szoros kapcsolatban áll egymással. A táncos nem tud táncolni zene nélkül, a zenész pedig hiába „húzza”, ha nincs, ki élvezze, táncoljon rá.

A népdalok leggyakrabban a parasztság ajkán születtek és adódtak tovább. A nép alkotta és adta tovább, így elengedhetetlen alkotóeleme a népi tudásnak. Értelemszerűen nem egzotikus madarakat mutatok be, hanem a Kárpát-medencében leggyakoribb fajokat, melyekkel elődeink gyakran találkoztak. Mivel nem voltak hangos munkagépek, amik elriasztanák a természet lakóit, lehetőségük adódott megfigyelni őket, gyönyörködni szépségükben. A természet, és annak szeretete a mindennapok része volt. A látottak, megfigyelték alapján bizonyos tulajdonságokat társítottak egyes fajokhoz. Ezeket a tulajdonságokat felhasználva színebbé, jobban értelmezhetővé tudták tenni az énekeket, meséket, legendákat. Ezek általában emberi tulajdonságok voltak, az állatvilágra kivetítve pl.: bölcs bagoly, haragos pulyka, szorgos hangya, ravasz róka stb.

A nép tudása rendkívül fontos, hisz elődeink mindennapjait határozta és könnyítette meg. Tapasztalatok útján jött létre, így nem minden fennmaradt információ hiteles, tudományosan alátámasztott. Ennek ellenére a megfigyelt jelenségek megéneklése, mondásokba, történetekbe foglalása vagy szokásokon keresztül való megjelenítése sokszor valós történéseket takar. Természetesen nem minden volt helytálló (megnevezések, babonák, hiedelmek), viszont számos módszer rendkívül praktikus és működőképes volt (időjósítás, népi gyógyászat).

Előadásom egy második témakört is feldolgoz. Igyekszem megválaszolni egy, a népdalokat sokat hallgatók körében felmerült kérdést. A kérdést a genetika alapjaiba való betekintéssel próbálom megválaszolni. Itt is érdekes lehet megfigyelni a népi tudás és a modern tudomány párhuzamát. A tudomány a genetikán, a sejtműködésen keresztül adja ugyanazt a választ, amit a nép teljesen más kiindulópontból ért el.

A SZOCIO-DEMOGRÁFIAI TÉNYEZŐK ELHÍZÁSRA GYAKOROLT HATÁSA AZ ÁLTALÁNOS ÉS KÖZÉPISKOLÁS DIÁKOKNÁL

Szerző: **Puskás Valéria**
E-mail: puskasv@eunet.rs

Témakör: antropológia

Az elhízás krónikus betegség. Magas testzsírban és testtömegben nyilvánul meg. A munka célja a szocio-demográfiai tényezők hatásának vizsgálata az általános és középiskolás diákok elhízására. Az antropológiai kutatást az Észak-bácskai körzet 32 általános és 5 középiskolájában végezték. A kutatásban 3992 diák vett részt, 2022 fiú és 1970 lány. Az átlag életkor 11,14 év, 6,33 és 19,17 év között mozgott.

Standard antropológiai mérőeszközök segítségével mérték a testmagasságot és a testsúlyt, valamint kiszámították a testtömeg indexet (BMI, kg/m²). A nutritív státusz alapján a diákokat négy csoportba osztották: alultáplált, normálisan táplált, túlsúlyos és elhízott. A szocio-demográfiai tényezők közül a fizikai aktivitást, a TV nézéssel töltött időt, a születési testsúlyt, a szülők iskolai végzettségét, a családban élő gyerekek számát, a városi illetve falusi környezetet és a lakótelepülés nagyságát vizsgálták.

A kutatásban résztvevő diákok többsége a normálisan tápláltak kategóriájába tartozik. A fiúk gyakrabban túlsúlyosak vagy elhízottak, míg a lányoknál gyakoribb az alultápláltság. A fiúk 9,25%-a elhízott, a lányoknál ez az arány 6,24%. A fiúknál és a lányoknál is a sportolással töltött idő ($r = -0,06$; $r = -0,02$), apuka ($r = -0,03$; $r = -0,08$) és anyuka iskolai végzettsége ($r = -0,05$; $r = -0,12$), a gyerekek száma a családban ($r = -0,03$; $r = -0,03$) és a lakótelepülés nagysága ($r = -0,04$; $r = -0,05$) negatív korrelációt mutatott a testtömeg indexszel. A TV nézéssel töltött idő ($r = 0,07$; $r = 0,10$), a születési testsúly ($r = 0,08$; $r = 0,07$) és városi/falusi környezet ($r = 0,05$; $r = 0,06$) pozitív korrelációt mutatott a BMI értékkel. A falun élő diákoknál nagyobb a testtömeg index, városi társaikhoz viszonyítva. Bináris logisztikus regresszió segítségével kimutatták, hogy a diák neme (Sig 0,002**), a születési testsúly (Sig 0,02*), az anya iskolai végzettsége (Sig 0,01**) és az életkor (Sig <0,001***) hatása szignifikáns az elhízásra. A vizsgált tényezők közül a születési testsúly pozitív, míg a többi tényező negatív összefüggést mutatott. A fiúknál az anya iskolai végzettsége (Sig 0,03*), míg a lányoknál a fizikai aktivitás (Sig 0,02*) és a TV nézéssel töltött idő (Sig 0,05*) mutatott szignifikáns összefüggést az elhízással. A fizikai aktivitás és az anya iskolai végzettsége negatív, míg a TV nézéssel töltött idő pozitív összefüggést mutatott. Az elhízás korunk egyik legfontosabb közegészségügyi kihívása, amelyre megoldást kell találni.

Vajdasági Fiatal Természetkutatók Találkozója

A topolyai Arcus Környezetvédő Egyesület első ízben 2016-ban szervezte meg a Vajdasági Fiatal Természetkutatók Találkozója elnevezésű, tudományos célú találkozóját középiskolások, egyetemisták, és aktív fiatal kutatók számára. A találkozó lehetőséget biztosít a fiatal természetkutatók tudományos munkáinak szakmai körben való bemutatására. Mindez hozzájárul előadói készségük fejlesztéséhez, amely nélkülözhetetlen a diplomamunka védés megfelelő prezentálásához, valamint későbbi tudományos tevékenységeik folytatásához. A találkozón a résztvevők előadás vagy poszter formájában megosztják egymással kutatómunkáik eredményeit, további ötleteket meríthetnek kutatásaik bővítéséhez, illetve könnyedén kapcsolatot teremthetnek más fiatal kutatókkal. Mindemellett a résztvevőknek lehetősége nyílik tapasztalt szakemberek előadásainak és előadásmódjainak figyelemmel kísérésére. A résztvevők előadásainak prezentálása, illetve a nekik szóló szakmai előadások és foglalkozások korszerű számítógépes technika segítségével valósulnak meg.

A témakörök évről évre változatlanul a biológiai tudományok területéről kerülnek ki, többek között az állattan, biogeográfia, etológia, evolúcióbiológia, genetika, hidrobiológia, mikrobiológia, növénytan, populációbiológia, ökológia, természetvédelmi biológia, valamint kiegészítve a környezetvédelem, néprajz és természet, illetve az ökoturizmus témakörökkel. A jelentkezéseket Vajdaság egész területéről, és a környező országokból is fogadjuk mindazok részéről, akik már megkezdték középiskolai tanulmányaikat, illetve nem töltötték be negyvenedik életévüket.

A Vajdasági Fiatal Természetkutatók Találkozóját első alkalommal az Arcus Környezetvédő Egyesület természettudományos ismeretterjesztő, környezet- és természetvédelmi oktatótáborának kísérőrendezvényeként tartottuk meg. Ekkor mindössze négy kutatómunka ismertetése szerepelt a programban, illetve ebben az évben véglegesedett a rendezvény alapkonceptiója is. Ezt követően, 2017-ben már önálló rendezvényként került megszervezésre, egész napot kitöltő programmal, melyhez a

helyszínt Topolya Község Múzeuma biztosította. Az érdeklődők hat előadást hallgathattak meg fiatal kutatók prezentálásában, valamint absztrakt kötet formájában összegyűjtésre kerültek a kutatómunkák kivonatai.

Mindenképp jelentős, hogy 2018-ban hét kutatómunka, több szakmai előadás, illetve terepmunka is szerepelt a már két napos rendezvény programjában, mely ettől az évtől a topolyai művésztelepen várja a résztvevőket. Az előző évhez hasonlóan, szintén színvonalas absztrakt kötetbe lettek összegyűjtve a fiatal kutatók munkáinak kivonatai. A 2019-es esztendőben ugyancsak hét kutatómunka került bemutatásra, illetve további hét poszter a rendezvényen újdonságnak számító poszterszekcióban. Természetesen a különböző szakmai előadások és a terepmunka sem maradt el. Az absztrakt kötetben ezúttal nem csak az előadás formájában bemutatott kutatómunkák összefoglalói, hanem a poszterek kivonatai is helyet kaptak.

Sajnos 2020-ban és 2021-ben némiképp visszaesett az előadások és poszterek száma, hiszen a járványhelyzettel kapcsolatos intézkedések jelentősen hátráltatták a kutatások végzését, valamint a rendezvények korlátok nélküli megtartását. Mindezek ellenére a találkozó ezekben az években is megrendezésre került a már megszokott helyen, szintén két napos rendezvényként. Az előadások és poszterek kivonatai ugyancsak absztrakt kötetben kerültek összegyűjtésre, amely kiváló iránymutatást nyújthat a jövőbeni előadók és poszterek szerzői számára, összefoglalóik megírásához.

Sihelnik József
az Arcus Környezetvédő Egyesület titkára

A VI. Vajdasági Fiatal Természetkutatók Találkozóját támogatta:

Topolya Helyi Közösség

Topolya község Önkormányzata

